Fatih İstanbul Kapılarında ve Bizans Saraylarında

M. Sami Karayel

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1701
EDEBÎ ESERLER: 879

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-120-0

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Redaksiyon: Mehmet Yılmaz

Son Okuma: Sümeyye Özdemir

Kapak Tasarımı: Mahmut Doğan

Dizgi-Tertip: Mahmut Doğan

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ANA BASIN YAYIN GIDA İNŞ. SAN. VE TİC. A.Ş
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622 Sk.
Güven İş Merkezi No:6/13, Bağcılar / İstanbul
Sertifika Numarası: 20699 Tel: (0212) 446 05 99

İstanbul- 2021

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

M. Sami Karayel: 1890 yılında İstanbul'da doğdu. Millî Mücadele yıllarında Kurtuluş Savaşı'na destek olarak Teşkilat-ı Mahsusa bünyesinde İstanbul'dan Anadolu'ya silah kaçırılması faaliyetlerine önayak oldu. Cumhuriyet'in kurulmasından sonra çeşitli devlet kademelerinde vazifelendirilen Karayel, ayrıca Darüşşafaka Lisesi, İstanbul Erkek Lisesi gibi okullarda beden eğitimi öğretmenliği yaptı. Türkiye'deki izcilik faaliyetlerinde de öncü rolü üstlenen Karayel, *İzci Rehberi* adlı bir el kitabını çevirerek yayıma hazırlamıştır.

1923 yılında Mustafa Kemal Atatürk tarafından Şanlıurfa'ya maarif müdürü olarak atanan Sami Karayel, Darüşşafaka, İstanbul Erkek Lisesi, İstiklal Lisesi gibi pek çok okulda beden eğitimi öğretmenliği vazifesi de yapmıştı. Sami Karayel, Hüseyin Nihal Atsız'ın *Hesap Böyle Verilir* adlı makalesinde dönemin muteber Türkçülerinden biri olarak anılmıştı. Aynı makalede Atsız'ın dediğine göre Karayel 17 sayı çıkmış olan Bozkurt dergisi yazı işleri müdürüyken dönemin ünlü Türkçü liderleri Atsız ve Reha Oğuz [Türkkan] arasındaki ihtilaflarda arabulucu olabilecek kadar itibarlıdır.

Gazetelerde neşredilen tefrikalarında millî duyguları öne çıkarmasıyla tanınan Sami Karayel, esas ününü pehlivanların hayatını kaleme aldığı uzun soluklu tefrikalarla kazanmıştır. Bir dönem Necip Fazıl'ın *Büyük Doğu*'sunda neşriyat müdürlüğü de yapan Karayel, yakalandığı amansız hastalığa yenik düşerek 21 Kasım 1946'da Cerrahpaşa Hastanesi'nde hayata gözlerini yummuştur.

M. Sami Karayel

SUNUŞ

Fatih İstanbul Kapılarında ve Bizans Saraylarında, eğitimci-yazar M. Sami Karayel'in 1 Haziran 1939 ile 14 Mart 1940 tarihleri arasında *Son Telgraf* gazetesinde tefrika edilen bir romanıdır.

Roman bugüne kadar, gazetenin arşiv sayfalarında kalmıştı. Ötüken Neşriyat olarak, bu romanı unutulmaktan ve arşivin tozlu sayfaları arasında bulunmaktan kurtarıp, günümüz okuruna takdim etmeyi amaçladık.

Roman, isminden de anlaşılacağı üzere Fatih Sultan Mehmed devrini anlatıyor. Hâliyle bir tarihî roman… Ancak türünün ilk örneklerinden olduğu için kendine has birtakım özellikleri ve boyutları da var. Bu nedenle, şayet belli bölümleri bir zaaf sayılabilecekse kastımız şudur; roman, yer yer bir roman olmaktan çıkıp âdeta bir tarih dersine ya da tarihî makaleye dönüşebiliyor. Bu da yazarın amacı ve devrin özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, gayet doğal karşılanmalı. Kaldı ki, bu tarih bilgileri ise asla okuru sıkacak seviyede değil. Romanla alakalı olduğu için, yer yer tekrarları da olsa, sizi romanın içerisinde tutmayı rahatlıkla başarıyor. Hatta tarihî dekor oluşturması bakımından da önemli bir katkı sağlıyor.

M. Sami Karayel romanına İkinci Murad dönemi ile başlıyor. Sultan İkinci Murad, malumunuz, Fatih'in babasıdır. İkinci Murad döneminin genel bir manzarasını çizdikten sonra oğlu Mehmed'i tahta çıkarışı ve akabinde vuku bulan Varna ve İkinci Kosova muharebelerini, saray çevresi etrafında işliyor. Ardından genç Mehmed bir kez daha, bu defa yirmi yaşında Osmanlı tahtına geçiyor ve ilk icraatı İstanbul şehrini fethetmek oluyor.

Özellikle romanın geniş bir kısmında İstanbul'un fethi öncesi yapılan hazırlıklar, fetih ve fetih sırasındaki çatışmalar, yaşananlar ve nihayetinde fethin gerçekleşmesini anlatmakla birlikte, son bölüm-

lerine doğru Fatih Sultan Mehmed döneminin diğer gelişmelerini de ortaya koyuyor.

Roman, Fatih'in devrisaltanatının nihayete ermesine kadar devam ediyor. Lakin romandaki esas unsur elbette ki İstanbul'un fethi ve bu süreç…

Eser, bir tarihî roman olduğu için tarihî şahsiyetlerin sıkça yer bulduğu bir romandan söz ediyoruz. Öyle ki, bu sefer kurmaca isimler neredeyse hiç yok gibi. Yani Fatih Sultan Mehmed'den Çandarlı Halil Paşa'ya; Mara Hatun'dan, son Bizans İmparatoru Konstantin'e; şehri savunmaya gelen Justinyani'den Mahmud Paşa'ya; Karaca Bey'den Cem Sultan'a; Uzun Hasan'dan Şehzade Orhan'a kadar pek çok tarihî şahsiyet romanda kendisine yer buluyor.

Bir roman olduğu için elbette kişiler, M. Sami Karayel'in kendince ortaya koyduğu tezler üzerinden geliştirilir. Kurmaca olaylar olduğu gibi, özellikle fetih sürecindeki birtakım gelişmeler; örneğin gemilerin karadan yürütülmesi yahut Baltaoğlu'nun Haliç önündeki zincire karşı düşman donanması ile mücadele etmesi gibi pek çok vaka tarihî gerçeklere uygun olarak anlatılmıştır. Örneğin, İstanbul Ermenilerinin nereden geldiğini de burada öğrenebiliyorsunuz yahut son imparator Konstantin'in hayatını nasıl kaybettiğini de…

Bunlar gibi birtakım ince ayrıntılar tamamen tarihî hakikatlere bağlı kalarak yazılmış.

Dünya tarihinin en önemli hadiselerinden birisi olan İstanbul'un fethini ve bu fethi gerçekleştiren büyük devlet adamı Fatih Sultan Mehmed'i, 1939 ve 1940 yıllarındaki Türkiye'nin bakış açısı ile anlatan, devrin Türkçesini de bize gösteren ve İstanbul'un fethini âdeta adım adım izleten bir romanla karşı karşıyayız. Modern zaman Türk okurunun ve tarihî roman severlerin ilgisini çekeceğine inanıyoruz.

Ötüken Neşriyat

BİRİNCİ BÖLÜM

Sırp Kralı Jorj Brankoviç'in kızı Mari, müstesna bir güzelliğe malikti. Uzun boylu, balıketinde, derinden bir bakışa ve şikârını[1] bir lem'ada[2] teshire[3] muktedir iri ve mavi gözlere sahip bir dilberdi. Mari'nin tenasübüendamı,[4] ruhunda meknuz[5] işvebazlığı[6], yedi düvelin saraylarında yâd olunur dururdu. Topuklarına kadar dökülen altın renginde dalgalı saçları, ince ve çelik kaşlarıyla, hareli ve kıvrımlı uzun kirpikleriyle, gamzeli yanaklarıyla bir gül goncası renginde olan pembe beyaz teniyle ilahi eserlerden bir numune idi.

Küçük, ince ve pembe dudaklarının ardında saklı olan inci gibi beyaz ve düzgün dişleri, ona meftun[7] olan canları bir lahzada manevi bir iştiha ile çiğneyip eriten ve kalbine sindiren kudrete malikti. Mari'ye; Bulgar, Ulah, Macar prensleri âşıktı. Krallar paha biçilmez hediyelerle bu kızı Sırp kralından almak için yarışa çıkmışlardı. Fakat Mari'nin en büyük âşığı ve meftunu Bizans'ın son imparatoru ve o vakitler Mora prensi olan Konstantin idi.

Konstantin, Mari'yi elde etmek için her türlü hudaya[8] tevessül etmişti[9]. Lakin Sırp Kralı Jorj Brankoviç, Mari'yi Konstantin'e vermek istemiyordu. Çünkü Konstantin Paleologos'un bilahare Bizans imparatoru olacağı şüpheli idi. Bizans imparatoru olan kardeşi Yua-

---

1 Şikâr: Av.

2 Lem'a: Parlamak. Şimşek gibi çakmak.

3 Teshir: Büyülemek, sihir.

4 Tenasübüendam: Aralarında uygunluk bulunma, birbirine uyma, yakışma, uygun ve güzel oranda olma.

5 Meknuz: Gömülü define, örtülü, gizli.

6 İşvebaz: Naz edici, eda yapan, cilveli.

7 Meftun: Tutkun.

8 Huda: Hile, entrika.

9 Tevessül etmek: Girişmek, başvurmak, vesile kılmak.

nis Paleologos'un diğer bir kardeşi daha vardı ki, o Konstantin'den büyük olduğu için imparatorluk, kardeşinden sonra ona düşüyordu. Bu sebeple, Sırp Kralı Jorj Brankoviç, Konstantin'i küçük bir Mora despotundan başka bir şey görmüyordu. Evet; güzelliği, asaleti, kibarlığı ile Mora despotu olan Konstantin, Mari'nin muhayyilesinde[10] yaşamış ve biraz da dimağında iz bırakmamış değildi!

Fakat Mari'nin alışverişinde paradan puldan, maldan ve candan ziyade siyasi sebepler rol oynuyordu. Yani Sırp Kralı Jorj Brankoviç güzeller güzeli müstesna kızını öyle birine vermeliydi ki, Türklerin Rumeli'deki zorunu, gücünü kırarak Anadolu'ya döndürsün! Sırp hanedanına nefes ve hayat verebilsin...

İşte Sırp Kralı Jorj Brankoviç'i düşündüren en mühim nokta bu idi. Hatta bir aralık papa, Brankoviç'e şu yolda bir haber yollamıştı: "Kızınız Mari'yi Macar prenslerinden Yanuş Hünyadi'ye vermenizi tavsiye ederim. Çünkü Macarlar Türklere karşı vaki Ehlisalip[11] ordularının başında bulunan yüksek mevcudiyete malik kuvvetlerden biridir."

Brankoviç, papayı darıltmamak, Hıristiyanlığın içine giren kemirici ayrılığa, kilise kavgalarına meydan vermemek için nezaketle ve şu yolda cevap vermişti: "Mari daha küçüktür. Fakat tasvibiniz[12] veçhiyle[13] hareket edeceğimi arz ederim."

***

Tuna boylarında, Türkler üzerine akın eden Ehlisalip muharebeleri devam ediyordu. Papa; Macarları, Lehleri, Ulahları, Bulgarları, Sırpları, Rumları ilâh...[14] Edirne'de yerleşen, sağa sola dal budak veren, Bizans'ı çevreleyen Türkler üzerine durup dinlenmeden saldırtıp duruyordu.

Hatta Bizans kilisesiyle Papalık arasında vaki, ezelî ve ebedî din ihtilafı sözde Floransa'da akdettiği iki taraf papazları ile hal ve fas-

---

10 Muhayyile: Hayal dünyası.

11 Ehlisalip: Haçlı

12 Tasvip: Bir düşüncenin ya da davranışın doğru, uygun, yerinde olduğunu belirtme; onu uygun bulma, onama, onaylama.

13 Vecih: Güzel, uygun, hoş.

14 İlâh...: İlâ ahir'in kısaltması, "sonuna kadar" anlamında kullanılır.

letmiş[15] idi. Bizans imparatoru, Şarki[16] ve Garbi[17] Roma din ihtilafına nihayet vermek için İstanbul'dan kalkarak Floransa'ya kadar gitmişti. Bütün bu gayretler ve birleşmek ihtimali olmayan bin senelik din ve kilise kavgaları, Türkleri Rumeli'den ve payitaht[18] kurdukları Edirne'den atmak için idi. Sözde bin seneden beri devam edip gelen muazzam ve kanlı din mücadelelerine ve ayrılığına Türk korkusu ile bir anda nihayet verip kardeşleşmişlerdi. Hâlbuki Bizans halkı, Ortodoks dininin Katoliklik ile katiyen birleşemeyeceğini, ilan ve imparatoru ile bir kısım bendegâhının[19] Floransa'da papa ile vaki anlaşmaları aleyhine isyan etmiş bulunuyorlardı.

İstanbul sokaklarını bir cemmigafir[20] hâlinde dolduran Rumlar, önlerinde sürülerle papazları ve ellerinde eizze[21] ve İsa'nın, Meryem'in resimleri olduğu hâlde kiliselerden dışarı uğrayarak Katoliklik aleyhine dualar okuyarak, hipodroma doğru geliyorlardı. Şimdiki Sultanahmet Meydanı'nın bulunduğu yer olan Hipodrom, o vakitler büyük bir koşu ve spor meydanı idi. Bizans sarayı, Ayasofya'nın önündeki Ögüsteon Meydanı'ndan başlar, denize kadar inerdi. Üç kısımdan ibaretti: Kalse, Dafne, Mukaddes Saray...

Hipodroma toplanan papazlar Ortodoks ayini yaparlarken halk bağırıyordu:

"Kahrolsun Katoliklik!"
"Kahrolsun Bizans imparatoru!"
"Kahrolsun bendegânı ve kumandanlar!"
"Biz dinimizden ayrılmayız!"
"Kâfirlere meydan vermeyiz!"
"Floransa'daki kararlara lanet olsun!"
"Yaşasın Ortodoksluk!"
"Yaşasın Bizans..."

Halkın bu muhacematı[22] ve isyanı karşısında Bizans sarayı kafesle-

[15] Fasletmek: Çözmek, ayırmak.
[16] Şark: Doğu.
[17] Garp: Batı.
[18] Payitaht: Taht merkezi, başkent.
[19] Bendegâh: Köle, kul, memur.
[20] Cemmigafir: Büyük cemaat, insan kalabalığı.
[21] Eizze: Azizler, erenler.
[22] Muhacemat: Üşüşmeler, hücumlar.

ri arkasına sinmiş, sessiz, sedasız duruyordu. Bizans sarayı bütün hassa süvarileriyle, zırhlı muhafızlarıyla, güzel imparatoriçeleri ve gözdeleriyle sanki bir başka mekâna göç etmiş gibiydiler.

Saraydan ses ve seda çıkmıyordu. Kapılarının geniş avluları içinde gezinen zırhlı muhafızların parlak kırmızı çizmelerinin güneşle kaynaşan ve parıldayan renklerinden başka bir şey görülmüyordu. Papazlar halkı galeyana getirmek için seslerini yükseltmişler. Gözlerini İsa ve Meryem'i arayan çilekeşler gibi semaya dikmişler, gözlerinden yaş gelerek içleri kavuran bir seda ve ahenk ile dua okuyorlardı. Halk bu Ortodoks ayininin verdiği manevi tesirle büsbütün kendini kaybetmişti. Hele sarayın bu binlerce halk karşısında sakit[23] ve sâmit[24] duruşu cemiyeti büsbütün çileden çıkartmıştı. Bizans sarayında bulunan bendegân, gözdeler ve kumandanlar Marmara'ya nazır muhteşem bir salonda mahmurluğunu dinlendiremedikleri aşk şarabının son demlerini yaşıyorlardı. Yuanis Paleologos, fazlası ile işrete[25] ve kadınlara düşkündü. Bütün hayatı zevküsefa ile geçiyordu. Gece gündüz sarhoştu. İmparator, eski karısı Monferra Markizi İkinci Jan'ın kızı güzel Sofi'yi türlü hakaretlere maruz bırakarak kaçırmıştı. Güzel Sofi bir gün tebdilikıyafet[26] ederek saraydan çıkmıştı. Bir kolayını bularak Galata'ya geçmiş. Oradan da bir Ceneviz gemisine binerek babasının memleketine giderek Yuanis'ten yakasını kurtarmıştı.

Yuanis Paleologos güzel Sofi'nin kaçırılması dolayısı ile Cenevizlilere kızıp hiddet edeceği yerde bilakis Ceneviz balyosuna[27] teşekkürler ve tebrikler yolluyordu. Çünkü Sofi'den kolaylıkla kurtulmuştu. Çünkü Yuanis'in maksadı başka idi. Trabzon imparatorunun kızı Marika'ya âşıktı. Bu aşk alevlendi. Dal budak saldı.

Nihayet güzel Sofi'nin Cenevizliler vasıtası ile kaçmasıyla teskin oldu. Marika İstanbul'a gelmişti. Marika, fevkalâde güzel, fikirli, bir erkeği memnun edebilecek bir kızdı. Yuanis, Marika'yı o kadar sevdi ki, bu sevgi tedricen[28] aşk hâlini aldı ve Marika'yı imparatoriçe ilan etti.

---

[23] Sakit: Sükût eden, susmuş, sessiz.

[24] Sâmit: Susan, konuşmayan.

[25] İşret: İçki.

[26] Tebdilikıyafet: Kılık değiştirme.

[27] Ceneviz balyosu: İstanbul'da bulunan Ceneviz temsilcisi.

[28] Tedricen: Dereceli olarak.

İşte halk, papazları başlarında olduğu hâlde saraya karşı Hipodrom Meydanı'nda toplanıp isyan ettikleri zaman, imparator Yuanis Paleologos, sevgilisi ve biricik imparatoriçesi Marika ile işret ve aşk âleminde idi. İmparatorun yanında kumandanları, yaverleri ve en yakın bendegânı ile bunların gözdeleri, karıları ve güzel kızları vardı. Bizans'ın üzerine çullanan bu menfaatperest kafile o derece kendilerinden geçmişlerdi ki, hipodroma toplanan, bağırıp çağıran on binlerce halkın acı feryadından bihaber idi.

Bizans sarayının Marmara'ya nazır muhteşem salonunun ortasında bulunan billur havuzun şelalelediği suların şakırtısı, dışarıda toplanıp bağrışan bir sürü halkın bağırtılarını maskeleyebilecek bir kudrette idi. Marmara'nın inci gibi duru ve beyaz sinesi üzerinden geçen Venedik ve Ceneviz kayıkları, yalnız İstanbul kaleleri içine sığınan ve etrafında Türk kılıcı parlayan Bizans'ın bu müştehi hoyratlarına ve milletini düşünmeyen sahte taçlı imparatorlarına, Bizans'ın son günlerinin lokmasını taşımakla meşguldü. Halk bağırıyordu:

"Alçaklar, daha duruyorsunuz."
"Bizi Türklere sattınız."
"Dininizi Katolik Cizvitlerine verdiniz."
"Kahrolunuz!"
"Kahrolsun imparator!"
"Kahrolsun İmparatoriçe Marika!"

Tam bu sırada Topkapı'nın iç içe kilitli ve imparatorun zırhlı hassa alayı muhafızları ile örtülü kapısına koca kavuğu ile uzun yenli elbisesiyle at üzerinde bir Türk beyi belirmişti. Türk beyinin arkasında elli kadar cengâver sipahi de vardı. Türk beyi, kalın ve mağrur sesiyle bağırıyor ve kale duvarlarını çınlatıyordu:

"Heyy! Kim var orada? Baka be!"

Bizans'ın son günlerini yaşayan hassa alayı muhafızlarına bu ses yabancı değildi. Yüz elli senedir kapı komşu, hatta içli dışlı oldukları muazzam ve haşmetli bir ırkın korkunç bir sedası idi. Türkler, yalnız yüz elli sene değil, yüzlerce sene evvel bu kapılara ve kalelere aşina idiler... Hunlar, Avarlar bu muazzam kalelerin önüne gelerek

at oynatmamışlar mıydı? Kâğıthane Deresi'nde su içen Hun ve Avar Türklerinin atlarının ılık nefesleri daha buralarda yaşamıyor muydu? Rami tepelerinde kişneyen ve soluyan, Hun ve Avar Türklerinin hayvanlarının sedası bu muazzam kale duvarlarına mevut[29] bir zaferin müjdecisi olarak hakkolunmamış[30] mıydı?

İşte bu yüz milyonluk Türk ırkının bir parçası olan Osmanlı Türklerinin Edirne'de yerleşen ve Balkanlar'a hâkim olan sultanının İstanbul'a gönderdiği bir cengâverin son sesi idi:

"Heyyy! Kim var orada? Baka be!"

Bu ses ve bu mevcudiyet ta Edirne'den, destursuz Topkapı'ya kadar gelebiliyordu. Hem de Bizans imparatorlarının muhteşem ve göz kamaştırıcı saraylarından biri olan Vlaherna Sarayı'nın önüne kadar... Çünkü Bizans'ı tutan ve onu yaşatan yalnız kaleleri idi. Hariçte hüküm ve nüfuzu yoktu.

Olsa da Türklere karşı değildi. Rumlar, Bizans'ın son günlerinde imparatorlarının, kumandanlarının, imparatoriçelerinin, bendegânların adaletsizliklerinden, rezaletlerinden usanmış ve bıkmışlardı. Ardı arkası kesilmeyen soygunculuklar, hilebazlıklar, ahlaksızlıklar, yok yere debdebe, darât,[31] ihtişam, altın, mücevher, inci, din kavgaları... Rum kilisesini ikiye ayıran hilekârlıklar ve aleni[32] rezaletler Rum halkını Türk'ün adaletine, Türk'ün saflığına, Türk'ün, Hıristiyanlığa bahşettiği hürriyete, Türk'ün sadeliğine, Türk'ün ağırbaşlı medeniyetine meftun etmişti. Bu sebeple, Türk, her Bizanslı ve her Rum için bu adalet ve sadelik sembolü olarak telakki edilmiş, Rum ahali tarafından hürmet ve saygı görerek İstanbul kapılarına kadar atını sürüp gelebiliyordu.

Yalnız, Katolik olanlar, papaya tabi bulunanlar Türk'ün bu gidiş gelişine sinirlenirler ve Rumları Türkler aleyhine teşvike çalışırlardı. Nihayet, Türk süvarisinin sesini işiten muhafız kumandanı demir kapılarla iç içe örtülü kale kapısının penceresini açarak dışarı baktı ve sordu:

"Ne istiyorsunuz? Kimsiniz?"

"Ben Türk sultanı tarafından geliyorum. İmparatora haberim var."

---

29 Mev'ut: Vaat edilmiş.

30 Hakkolunmak: Sert bir cisim üzerine kazılmak.

31 Darât: Debdebe, tantana, şan, gösteriş, çalım.

32 Aleni: Açık, bilindik, duyurulmuş.

"İsminiz?"

"İshak..."

"Elinizde vesikanız var mı?"

İshak Bey, Padişahın tuğrasını havi[33] fermanını boynunda asılı olan küçük ve yeşil kaplı sahtiyan[34] çantasından kemaliihtimamla çıkardı. Tazimle öptü. Başına koydu. Ve muhafız kumandanına uzattı. Muhafız kumandanı bu Türk beyinin hareketlerini birer birer takip ediyordu. Hele fermanı öpüp başına koyması çok hoşuna gitmişti. Sonra, dünyalara ve Ehlisaliplere karşı koyan Türk padişahının Bizans imparatoruna gönderdiği murahhas[35] ve yahut elçisi ne derecede sade giyinmiş bulunuyordu.

Silahları alelade, gümüş ve altından ari idi. Başında alelade bir Mevlevi külahına sarılmış beyaz bir sarık vardı. Üstü başı da sade idi. Ziynet ve ihtişamın zerresi yoktu. Kumandan, fermanı alıp bir göz gezdirdi. Yanında bulunan süvari muhafızlardan birine vererek saraya yolladı. Misafirlerini de kale dışında bulunan dairelerden birine buyur etti. Atlarını ahıra çektirdi. Muhafız kumandanı Türkçe bilmiyordu. Fakat Türk padişahının elçisi Latince ve Rumca mükemmel konuşuyordu. Bu sebeple kumandanla anlaşabilmişlerdi. Kumandanın ayaklarında kırmızı çizmeler vardı. Mahmuzları altındı. Elbiselerinin düğmeleri mücevherdi. Başında da büyükcek altın ve mücevherli bir sorguç vardı.

İshak Bey, kumandanın hâline bakarak içinden gülüyordu. Çünkü onun padişahının bile böyle ziynet ve ihtişamı yoktu. Padişahı da kendisi gibi alelade giyinen bir adamdı. İshak Bey, padişahın en yakın bendelerinden ve mahremiesrarı[36] olan bir adamdı.

Başmabeyincisi derecesinde idi. Kumandan sordu:

"Siz Türk padişahının hangi hizmetinde bulunuyorsunuz?" "Başmabeyincisi..."

Kumandan şaşırmıştı. Başmabeyinci hiç böyle olur mu idi? Bereket versin kumandanın kulağı delikti. Yoksa İshak Bey'i bir sahtekâr ve casus zannederek tevkif edebilirdi.[37] İshak Bey de ona sordu:

"Siz, imparator hazretlerinin ne hizmetinde bulunuyorsunuz?"

---

[33] Havi: İçinde bulunduran, kaplı, saklı.

[34] Sahtiyan: Sepilendikten sonra boyanıp cilalanmış deri.

[35] Murahhas: Delege, üye.

[36] Mahremiesrar: Gizli sırlara vâkıf olan çok yakın kimse.

[37] Tevkif etmek: Tutuklamak.

Kumandan altın ve elmas sorgucunu mağrurane sallayarak, çizmelerini süsleyen altın mahmuzlarını şakırdatarak cevap verdi: "Topkapı Kalesi kapısı kumandanı."

"Kaç kişiye kumanda edersiniz?"

"Beş yüz kişiye kadar!"

İshak Bey, içinden kumandanın hâline gülüyordu. Bir kale kapısının kumandanı, nihayet yüz kişiye kumanda eden bir alelade zabit... Sırmalar, altınlar, mücevherler içinde...

***

Padişahın düstur fermanını imparatora götürmek üzere dörtnala saraya koşan süvari muhafız, Ayasofya'ya geldiği zaman oralarını halk yığını ile dolu bulmuştu. Muhafız süvari saraya ne suretle varacağını düşünüyordu. Halk muhafız süvariyi taşlamaya başlamıştı. Canını güç hâl ile kurtaran süvari bir fırsat bularak saraya dalabilmişti. Fakat zavallının yüzü gözü taş darbeleriyle kan revan içinde olmuştu. Saraya giren süvari, orada bulunan saray kapı muhafızı kumandanına fermanı verdi ve vaziyeti anlattı. Saray kapı kumandanı Türk padişahının fermanını görünce telaşlandı. Şaka değil, bir dakika bile bekletmeye gelmezdi. Derhâl bulunduğu yerden fırladı. Saraya girerek teşrifatçıyı buldu ve fermanı verdi. Teşrifatçı, nöbetçi mabeyinciyi bularak keyfiyeti arz etti. Fakat nöbetçi mabeyinci, başmabeyinciyi imparatorun mahremine girerek yahut adam göndererek nasıl çağırabileceğinin derdine düşmüştü.

Halk dışarıda yumruklarını havaya kaldırmış daha hâlâ bağırıyordu.

"Kahrolsun imparator!"

"Kahrolsun İmparatoriçe Marika!"

"Kahrolsun bizi satan alçaklar!"

Ve yavaş yavaş da Hipodrom Meydanı'nı geçerek saray kapılarına doğru yaklaşmaya başlamışlardı. Kadın, erkek, çoluk çocuk, ayaktakımı, ihtiyar Ortodoks kadınlar ağlıyorlardı. "Din elden gitti," diye çırpınıyorlardı.

Hiç, büyük Konstantin'in bin sene evvel kurduğu Ayasofya'da Katolik ayini yapılabilir miydi? Bu bir kâfirlikti. Sonra, Hazreti İsa,

şehirler kraliçesi olan Bizans şehrine lanet ederek hamiliğini[38] üzerinden çekebilirdi ve Rumlar düşman ayakları altında kalırlardı. Bağrışıyorlardı:

"Ey Bizans'ın ulu hamisi İsa, bizi Katoliklerin elinden halas[39] eyle... Bizim sana karşı günahımız yok. Hamiliğini üzerimizden eksik etme..."

Bu vaveyla ve bu halk saraya yanaşmaya devam ededursun... Nöbetçi mabeyinci ne yapacağını şaşırmış bir hâlde sancısı tutmuş bir kadın gibi aşağı yukarı dolaşıyordu. Tam bu sırada gözüne bir haremağası ilişti. Bizans saraylarında haremağaları bulunurdu. Çünkü Bizans saraylarının harem daireleri vardı.

İmparatoriçeler ve gözdeler bu haremağalarının sıkı bir kontrolü altında yaşarlardı. Bu suretle harem rezaletleri sözde dışarı sızmazdı. Mabeyinci, haremağasını yakaladı ve keyfiyeti anlattı. Haremağası omuzlarını silkerek uzaklaşmak istedi. Çünkü içeride imparatorun ve maiyetinin daha mühim eğlenceleri vardı.

Cahil haremağası işin farkında değildi. Zaten, o da körkütük sarhoş olmuştu. Mabeyinci, işin ehemmiyetini biliyordu. Türk padişahının bir elçisi uzun müddet kale kapısında bekletilemezdi. Derhâl, yanından uzaklaşmak isteyen haremağasının yakasına yapıştı. Ve bağırdı:

"Nereye gidiyorsun be herif? Kale kapısında bekleyen adamın Türk padişahının elçisi olduğunu unuttun mu? Elimdeki fermanın Türk padişahına ait olduğunu anlamadın mı? Haydi, çabuk, ne yap yap başmabeyinciyi çağır buraya!"

Haremağasının hiddet ve zor karşısında sarhoşluğu gitmişti. Kırmızı patlak gözlerini siyah suratını aydınlatan bir açışla yivinden fırlattı ve itaat eder bir hâl ile: "Başüstüne efendim," diyerek uzaklaştı. Sarayın belirsiz ve loş koridorlarını geçtikten sonra eğlence ve cümbüş salonuna girdi. Salondakiler kendilerinden geçmişti. Akla ve hayale sığmaz rezaletler icra ediyorlardı. Hayvani nefislerini tatmin için bütün salonu dolduran erkek, kadın, oğlan ne varsa imparatorun emriyle sarmaş dolaş olmuşlardı. Bütün bu hâl, imparatoru hazza getirmek, kamçılamak, şahlandırmak içindi. Genç oğlanlar, genç kızlar, genç kadınlar, genç erkekler birbirlerine sarılmışlardı.

---

[38] Hamilik: Koruyuculuk, himaye etmek.

[39] Halas: Kurtuluş, kurtarmak.

İmparator, Marika'sını üryan bir hâlde dizlerinin üzerine uzatmış, şehveti kesilmiş, yorgun bir canavar gibi salyası ağzından akar bir hâlde homurdanıp duruyordu. Haremağası, başmabeyinciyi bulmuştu. Fakat o derece biçimsiz bir vaziyette idi ki, ona yaklaşıp bir şey söylenemezdi. İşinin bitmesi lazımdı. Dakikalar, saatler gibi geçti. Nöbetçi mabeyinci dışarıda hakikaten dokuz doğuracak hâle gelmişti. Çünkü Topkapı Sarayı'ndan üçüncü muhafız süvari gelmişti. Topkapı Kapısı kumandanı, Türk elçisinin canı sıkıldığını, artık fazla avutamayacağını, bu bekletmeyi istiskal[40] addederek geri dönmek ihtimali olduğunu bildiriyordu. Nöbetçi mabeyinci ne yapacağını şaştı. On binlerce halk da isyan etmiş bir hâlde idi. Türk elçisi bu isyan eden halkın içinden nasıl olup da saraya gelebilecekti? Hülasa, karmakarışık rezalet bir hâldi. Türk elçisi eğer geri dönerse imparator ayıldıktan sonra, muhakkak kellesini vururdu. Fakat kime dinletebilirdi? Zavallı adam iki ateş arasında kalmıştı. Topkapı kumandanı, İshak Bey'e ve adamlarına derhâl sofra kurmuştu, şarap ikram etmişti. Lakin vakit çok gecikmişti. Hatta İshak Bey, bir aralık kumandana sormuştu:

"Acaba, geldiğimizi imparator hazretlerine arz ettiler mi?"

Kumandan ellerini ovuşturarak şu cevabı vermişti:

"Evet efendim. Kilisede ayinde imişler... Teşrifinizi haber alır almaz saraya dönmüşler. Herhâlde hazırlıktadırlar. Süvari şimdi haber getirir."

***

Başmabeyinci neden sonra ateşini teskin[41] eyleyerek sevdalısının yanından çekildi. Haremağası bu fırsattan bilistifade hemen mabeyincinin yanına sokularak vaziyeti izah etti. Başmabeyinci Türk elçisinin gelişini ve ferman-ı hümayunu[42] işitince aklı başına gelmişti. Sarhoşluğu, sersemliği aniden yok olmuştu. Acaba ne idi? Yine Türkler bir şey mi istiyorlardı?

Başmabeyinci hemen imparatorun yanına sokularak eğilip kulağına keyfiyeti anlattı. İmparator da afallamıştı. Laf değil, iki saatten

40 İstiskal: Kovumsama, kovulma.

41 Teskin: Sakinleştirmek.

42 Hümayun: Padişahın malı olan, padişahla ilgili.

beri de elçi Topkapı'da bekliyordu. Yuanis Paleologos, derhâl cümbüşe nihayet ve maiyetine şu emri verdi:

"Türk elçisi gelmiş... İki saattir Topkapı'da bekliyormuş. Gecikmişiz. Ne olur, ne olmaz? Herifçioğlu istiskal ettiler diye gerisin geriye döner gider hemen. Derlenip toplanınız. Yüksek üniformalarınızı giyiniz, hazırlanınız… Haydi, marş!"

İmparatorun bu emri üzerine herkesin aklı başına gelmişti. Meclisi teşkil eden hanedan ile imparator ve maiyeti[43] çil yavrusu gibi dağıldılar. Herkes banyosunu yapıp kendisine çeki düzen vermeye çalışıyordu.

Başmabeyinci dışarı çıktığı zaman nöbetçi mabeyincinin verdiği ilk haber şu oldu:

"Efendim, halk isyan hâlinde sarayı sarmış bulunuyor... Ne yapacağız?"

Mabeyinci bu haberi işitir işitmez, sarayın hipodroma nazır pencerelerine koşmuştu. Hakikaten, binlerce kişi sarayı sarıp, önlerinde papazlar bağrışıp duruyorlardı. Nerede ise saraya dalacaklardı. Bu vaziyet fena idi…

Türk elçisini nasıl olur da çağırabilirdi? Bu bir rezalet olurdu. Bizans'ın zafiyeti, halkın hükûmete karşı olan kargaşalığı meydana çıkardı. Fakat bu binlerce isyankâr halkı nasıl dağıtmalı idi? Başmabeyinci hemen olduğu yerden sıçradı. İmparatorun huzuruna giderek vaziyeti anlattı. Yuanis Paleologos, hiç düşünmeden şu emri verdi:

"Derhâl hassa alayı kumandanına emir veriniz. Hücum ederek dağıtsın!"

Kumandan esasen ne yapacağını şaşırmış, imparatordan irade bekliyordu. Emri alır almaz borular acı acı çalmaya başladı. Saray içinde ve kaleler dâhilinde bulunan hassa süvari alayı "cem[44] ol" borusu üzerine bir anda toplanmış ve saf bağlamıştı.

Oradan buradan devşirme olan bu yabancı askerlerin, memleketin hakiki sahibi olan Rum halkına hiç de merhametleri yoktu. Bu askerler hassa alayı kumandanı başta olduğu hâlde imparatora körü körüne tabi yabancılardı. Askerlerinin toplandığını gören hassa alayı kumandanı kılıcını çekerek atına bindi ve şu kumandayı verdi:

---

[43] Maiyet: Bir üst görevlinin yanında bulunan görevliler.

[44] Cem: Toplanmak, topluluk

"Önüne geleni çiğne ve dağıt!"

Hassa süvarileri kılıçları altında masum halkın üzerine yürüdüler. Çoluk çocuk, kadın, erkek ve ihtiyar kestiler, çiğnediler ve toplanan halkı temizlediler. Sarayın önü bir ana baba günü olmuştu. Yaralılar bağırıyor. Ölenler uzanmış yatıyordu. Hipodrom çocuk ve ihtiyarla, gençlerle dolmuştu. Kaçanlar kurtulabilmişti. Çok geçmeden Hipodrom Meydanı ve civarı temizlendi. Sanki biraz evvel burada kanlı bir vaka cereyan etmemiş bir hâle gelmişti. Bir yandan da Topkapı'ya hassa alayı kumandanı, maiyetiyle beraber at sürüp gittiler. Türk elçisi ve maiyetini karşılayıp saraya getireceklerdi. Çok geçmeden alay Topkapı'ya hızla girdi.

Topkapı'sı muhafız kumandanı derin bir nefes almıştı ve İshak Bey'e güler bir yüzle ve itizar dileyerek:

"Buyurunuz, imparator hazretleri, zatıdevletlerinizi bekliyorlar."

Hassa alayı kumandanı ve maiyeti atlarından inmiş, Türk beyine selam duruyorlardı. İshak Bey, elli atlısında gür sesiyle emrini verdi. Elli yiğit Türk, kumandanlarının bu emri üzerine birdenbire atlarına sıçrayıp vaziyet almıştı. Hassa alayı kumandanı, Türk heyetinin sadeliğine hayret etmişti. Atlar cılız ve gösterişsiz idi. Takımları alelade sahtiyandandı. Kendilerinin giyimleri de hepsi bir renkte ve bir biçimde olduğu hâlde çok sade ve çalımsız idi. Fakat ata binişler... At üstünde duruşları hâl ve etvarı babayiğit ve korkunç adamlar olduklarını gösteriyordu. Hassa kumandanı ve maiyetindeki askerleri sırmalar, mücevherler, inciler içinde idi; kırmızı ve parlak çizmelerine takılı altın mahmuzların parıltısı, göz kamaştırıyordu.

Rodos, Venedik, Ceneviz, Mora, Frank ilâh... Şövalyelerinin maiyetlerinden Bizans imparatorluk sarayına gelerek asker yazılan bu muhtelif milletlere mensup müstevli[45] adamların teşkil ettikleri hassa alayı cidden gelinler kadar süslü idi. Hassa kumandanı bir kısım maiyetle, İshak Bey'in önüne düştü ve bir kısım askerleriyle de dümdarı teşkil ediyordu. Türk sipahileri bu iki süslü ve cicili bicili zırhlı askerlerin ortasında koca kavukları ile iri ve burma bıyıkları ile eğri kılıçları ile bir başka manzara arz ediyorlardı. Biraz evvel sokakları dolduran halk tabakalarından ortada eser yoktu. Hipodromdan kaçıp canını kurtarmak için hicreti nebeviyeden iki yüz otuz

[45] Müstevli: İstilacı.

dört sene evvel inşa olunup, muahharan[46] muhterik[47] olmakla Roma imparatorlarından Justinyen tarafından şimdiki tarz ve surette inşa olunan Ayasofya Kilisesi'ne sığınmışlardı. Türk süvarileri şehrin sessizliğine hayret etmişlerdi. Sokaklarda Bizans askerlerinden başka kimseciklere rast gelmiyorlardı.

İshak Bey'in İstanbul'a gelişi ilk değildi. O bir kere daha şehr-i Konstantiniye'ye gelmişti. Caddeleri ve sokakları dolduran halkın neşesini biliyordu. Çok geçmeden Türk misafirleri Hipodroma gelmişlerdi. Sarayı imparatorun muhafızları, mabeyinciler, nedimler, amiraller, kumandanlar saray meydanına iki köşeli dizilmiş bekliyorlardı. Birçoklarının yüzleri kaç geceden beri içtikleri şarabın ve icra eyledikleri rezaletlerin tesiriyle morarmış, kızarmış bir hâlde idi. İmparator, giyinmiş kuşanmış; tahta, bir kukla gibi oturmuş misafirlerini bekliyordu. Sarhoşluğunu belli etmemek, diri ve zinde olduğunu göstermek için dişlerini sıkıyordu.

Türk süvarileri, saray kapısından büyük avluya doludizgin girdiler. Kendilerini istikbal eden rical[48] ve kumandana boyun keserek şimdiki reverans tarzında selam verdiler. Biraz sonra, İshak Bey imparatorun huzurunda idi. Türk beyi kemalinezaket ve tazim ile imparatorun elini sıktı ve gösterilen yere oturdu. İmparator telaşta idi. Türk Bey'inin ne söyleyeceğini bilmediği için heyecan duyuyordu. Acaba Türkler yeni metaibatta[49] mı bulunacaklardı? Olabilirdi. Fakat imparatorun heyecanı ve korkusu çok sürmedi. Biraz hoşbeşten sonra, İshak Bey şunları arz etti: "Haşmetmeap! Efendimiz hazretleri, Sırp Kralı Brankoviç'in kızı Mari ile evlenmek üzeredir. Zatışahanelerini, mümkün olduğu takdirde Edirne'ye davet buyururlar..." dedi.

İshak Bey'in bu sözleri imparatoru kurşunla vurulmuşa döndürdü. Daha hâlâ mahmurluğu üzerinde bulunan imparatoru bir anda aydı. Sarhoşluğundan eser bırakmadı. İmparator, ne söyleyeceğini şaşırmıştı. Müşkülatla tebessüm ederek şu sözleri söyleyebildi: "Sultan Murad biraderimize hayırlı saadetler dilerim... Mübarek olsun..."

---

46 Muahhar: Ertelenmiş, daha sonra.

47 Muhterik: Yanmış, tutuşmuş.

48 Rical: Yüksek makamlı devlet adamları.

49 Metaibat: Mutāba'at, birine uyup arkasından, izinden gitme, ona tabi olma.

Artık mükâleme[50] ve müşavere[51] bitmişti. Zaten Türk beyinin vazifesi de bu kadardı. Fatih'in babası İkinci Murad'ın, İshak Bey'i Bizans imparatoruna göndermesi siyasi bir maksada istinat ediyordu. Sultan Murad, papanın ve Bizans imparatorlarının körükledikleri Ehlisalip ordularının kısmen başbuğluğunu yapmak isteyen Sırplarla musalaha akdettiğini ve Bizans imparatorunun biraderi Mora Prensi Konstantin'e bile vermediği kız kardeşi güzel Mari'yi kolaylıkla aldığını İshak Bey'le bildirerek Yuanos Paleologos'un yüreğine indirmek ve hınç almak istiyordu. Nitekim Bizans İmparatoru Yuanis Paleologos, Mari'nin İkinci Murad'la evlenmesine hayretler etmişti. Bizans sarayı mateme bürünmüştü. Sırp kralının Fatih'in babası İkinci Murad'la uyuşması hiç işine gelmezdi. Çünkü İkinci Murad, Sırp Kralı Brankoviç'in krallığına itiraz ediyordu. Vaktinde ceddi, Sultan Yıldırım Bayezid, Sırp Kralı Lazar'ın kızı Milyeva ile evlenmişti. Binaenaleyh[52] Türk imparatorunun Sırplı kraliyet verasetinde hakkı vardı. Bu sebeple Sultan Murad'la, Sırp Kralı Brankoviç'in arası açıktı. Bu açıklıktan en ziyade istifade eden Bizans imparatoru Paleologos'tu. Durup dururken Sırp kralının Sultan Murad'a boyun eğerek kimseciklere vermediği biricik güzel kardeşi Mari'yi, Türk imparatoruna verişi başında felaketi olurdu. Mora üzerindeki kudret ve kuvveti sönerdi. İstanbul tamamıyla tehlikeye düşerdi. Hele Sırp kralının, kardeşini Mora Prensi Konstantin'e vermeyerek dininden hariç ve Hıristiyanlığa düşman olarak telakki ettiği Sultan Murad'a vermesi, kabahatlerin en büyüklerinden biri idi. Hülasa imparator, İshak Bey'in getirdiği haberden hiç memnun olmamıştı. Bilakis kudurmuştu. Ne yapacağını şaşırmıştı.

***

Bizans imparatorları, Türk akınından korunmak için Mora'da bulunan hükûmetleri el altından kışkırtıyorlardı. Hatta Timurlenk'i bile Yıldırım Bayezid üzerine saldırtmışlardı. Yıldırım Bayezid'in başına gelen esaret felaketi, Sırp Kralı Lazar'ın kızı olan Milyeva'dan gelmişti. Sırp güzeli Milyeva, Yıldırım Bayezid gibi kahhar[53] bir sultanın sarayına ve aguşuna girdikten sonra iş başkalaşmıştı.

---

50 Mükâleme: Konuşmak.

51 Müşabere: Danışmak.

52 Binaenaleyh: Bundan dolayı, dolayısıyla.

53 Kahhar: Kahredici.

Dilber Milyeva, babasının verdiği casusluk nasihatlerini birer birer yerine getirmiş ve Hıristiyanlığa hizmet etmişti.

Milyeva'nın Türk sarayında oynadığı rolde Bizans'ın da parmağı vardı. Bizans ricali başta imparatorları olmak üzere Milyeva'yı elde etmişlerdi.

Milyeva, Yıldırım Bayezid'i deli divane etmişti. O zamana kadar Osmanlı İmparatorluğu saraylarında sadelik ve sükûnet hükümran olurken Milyeva'dan sonra debdebe, ihtişam başlamıştı. Yıldırım, eslafının âdetlerini unutmaya başlamıştı. Türk sarayında ayran yerine şarap içiliyordu.

Yıldırım Bayezid gece gündüz sarhoştu. Milyeva'ya o derece düşkündü ki, onunla evlendiği günden beri tamamı ile asabı bozulmuştu. İçki, suistimal sınırlarını geçmişti. Olur olmaz şeylere derhâl feveran ediyordu. Hatta Timurlenk'e en ağır ve ağza alınmaz sözler söyledi. Fermanlar yolladı. Bütün bunları tahrik eden Milyeva idi. Dilber kız, Türk sultanını işvebazlıklarıyla teshir etmişti. Yıldırım'ın bu kız üzerindeki suistimali dillere destandı.

Yıldırım, Anadoluhisarı Kalesi'ni (Güzelcehisar) yaptırıp İstanbul üzerine hücum edeceği zaman Bizanslılar telaşa düşmüşlerdi. Yıldırım'ın İstanbul'u zaptı, bütün meseleleri olmuştu. Fakat Bizanslıların imdadına Milyeva yetişti. Padişahı Timurlenk aleyhine kışkırttı, fitilledi. Yıldırım da Timurlenk'e en ağır mektuplar yazarak belayı üzerine celp etti.

Milyeva rolünü çok güzel oynamıştı. Padişahın gururunu hazza getirip şahlandırmayı bilmişti. Yıldırım, İstanbul'a karşı hazırladığı hücumu terk ile Anadolu'ya geçerek Timurlenk'in üzerine yürüdü. Nihayet Ankara'da Timurlenk'e tek başına kalıncaya kadar fevkalade cüretle harp ederek esir olmuştu. Bu suretle, Tük vatanı başsız kalarak tam on iki seneye yakın isyanlar içinde çalkanmıştı. Bizanslılar, derin bir nefes alarak Türklerden yakalarını kurtarmışlardı. Yıldırım belası başlarından defolmuştu. Bu vakadan sonra, tam elli sene Bizans yaşadı ve Türk hakkına hücum edip durdu. Arada türeyen ve saltanat kavgası yapan Osmanlı hanedanı birbiri üzerine saldırarak nefeslendi. İşte bir Sırp Milyeva, Bizans'a tam elli sene hayat vermişti. Ve eşini ataların bir daha doğuramayacağı, yüksek bir kumandan ve hükûmet adamı olan Yıldırım Bayezid'i şahsen mahv ve harap ettikten sonra koca Türk devletini de altüst etmişti.

***

Bizans imparatorunun düşünceleri ve heyecanları çok sürmedi. İshak Bey gittikten sonra, akdolunan imparatorluk meclisinde başvezir, imparatorun korkularını dindirdi. Vezir şöyle söylemişti:

"Haşmetmeap! İkinci Sultan Murad'ın, Sırp kralının kardeşi Mari ile evlenmesi bizleri kederlendirmeyip sevindirmelidir. Hatta zatışahanelerini eskisinden ziyade zevk ve neşeye sevk etmelidir."

Vezirin bu sözleri imparatoru da mecliste bulunanları da hayrete düşürmüştü. İmparator, vezirinin bu divanece sözlerine kaşlarını çatarak mukabele etmişti:

"Ne söylüyorsunuz? Sizi sarhoş görüyorum... Aklınız başınıza geldikten sonra konuşunuz."

Vezir hiç de sarhoş değildi. Kendisini topladı. Ciddiyetle imparatoruna şu cevabı verdi:

"Haşmetmeap! Türk Padişahı İkinci Murad, Yıldırım Bayezid'den daha kuvvetli midir? Onun canını öbür dünyaya götüren yalnız Allah mıdır? Veliahtlığında Kosova Meydan Muharebesi'ni babası Birinci Murad'a kazandıran, Hıristiyanlığın Balkanlar'da ve Tuna üzerinde perişanlığına ve hatta bir daha doğrulamamasına sebep olan, Niğbolu'da Ehlisalip ordularını tarumar eden, şehirler kraliçesi olan Konstantiniye'ye kadılar tayin eden, Anadoluhisarı Kalesi'ni (Güzelcehisar'ı) yaparak Bizans'ı çepeçevre kuşatan ve haraca kesen ve nihayet hücum ederek almaya tevessül eden Yıldırım Bayezid'den de mi cüretkârdır? Hayır, haşmetmeap!.. Hiçbir vakit İkinci Murad bu derece kuvvetli ve varlıklı değildir. Hâl böyle iken Türk sultanının Sırp kralının kardeşi güzel Mari ile evlenmesine sevinmeliyiz. Düğün dernek yapmalıyız. Çünkü Yıldırım Bayezid de Sırp Kralı Lazar'ın kızı Milyeva'yı almıştı."

"Fakat haşmetmeap! Milyeva, onun mezarını kazdı. Bizans'ı kurtardı, binaenaleyh Mari de İkinci Murad'ın mezarını kazmaya memur bir mezarcı vazifesini görebilir. Eğer ortada bugün bir Timurlenk yok, buyurursanız ona da cevabım şudur: 'Karamanoğulları...' Her ne kadar İkinci Murad, Karamanoğullarını son zamanlarda tedip[54] etmişse de bunları kışkırtmak hiçtendir," dedi.

Vezirin bu sözleri imparatoru ziyadesiyle memnun etmişti. Söyledikleri fevkalade makuldü. Fakat Sırp kralı vasıtası ile Mari'ye ic-

[54] Tedip etmek: Yola getirmek, uslandırmak, terbiye etmek.

rayı tesir edilip edilmediği şüpheli idi. Nihayet, vezirin kanaatkâr sözleri üzerine Bizans İmparatorluk Meclisi şu kararı vermişti: "Sırp Kralı Brankoviç'in kardeşi Mari'nin Türk sultanı ile evlenmesi çok iyidir. Yıldırım Bayezid zamanında olduğu gibi Mari'yi elde ederek sultanı çileden çıkarmak lazımdır. Sırp kralı ile elbirliği edip bu iş üzerinde çalışmalıdır. Karamanoğullarını kışkırtarak Anadolu'da isyanlar vücuda getirmelidir. Papa vasıtası ile de Bulgar, Ulah, Macar, Arnavut, Sırp milletlerini Edirne üzerine çullandırarak İkinci Murad'ın İstanbul üzerine vaki tedarikatını[55] geri kaçırmalıdır."

Meclis bu kararı verdikten sonra faaliyete geçmişti. Türk padişahının Mari ile olan düğününü tesit için Edirne'ye gidecek heyete ayrı ayrı vazifeler verilmişti.

Bilhassa İkinci Murad'ın çok yakın bendesi ve emin adamı olan Veziriazam Halil Paşa'yı elde etmek için külliyetli altın vermeyi kararlaştırmışlardı. Bizans imparatorunun Halil Paşa'dan isteği gayet basitti: "Padişahı İstanbul üzerine hücum ettirmemek!"

***

Osmanlı Türklerinin yegâne hataları belki, saraylarının içine aldıkları yabancılar idi. Bu, yabancılar hem Osmanoğullarının ırki karakterini tarumar etmişti ve hem de sarayda bir casus şebekesi vücuda getirmişti. Osmanlı İmparatorluğunun kudret ve kuvvet devirlerinde her ne kadar bu yabancı unsurların casusluklarının ve yardakçılarının vücuda getirdikleri tesirler gözden kaçırır şekilde kalmış ise de devritevakkuf[56] ve devriinhitatta[57] azami surette cibilliyet ve cinsiyetini göstermiştir. Fatih'in babası İkinci Murad, Mari'yi sarayına soktuktan sonra Bizans imparatorunun vezirinin söyledikleri gibi çileden çıkmaya başlamıştı. İkinci Murad, Sırbistan'dan Mari'yi Edirne'ye getirmek için Üsküp'ten İshak Bey'in karısını göndermişti. Bizans İmparatoru Yuanis Paleologos'a, Mari'nin İkinci Murad'la evleneceği haberini getiren İshak Bey'in karısı, maiyetinde birçok cariyeler olduğu hâlde Semendire'ye getirilmişti. Sırp kralı misafirlerine nihayetsiz konukluklar eyliyordu.

---

55 Tedarikat: Edinmeler, hazırlıklar.

56 Tevakkuf: Bekleme, duraklama.

57 İnhitat: Çöküş, alçalış.

Sırp kralının maksadı başkaydı. Kardeşi güzel Mari'yi Türk sultanına vererek onu kalbinden yaralamak istiyordu. Sırp kralı da tıpkı Bizans imparatorunun veziri gibi düşünmüştü. Türkleri Rumeli'den atmak ve tarumar edip Yıldırım Sultan Bayezid gibi felakete sevk etmek için Lazar'ın Milyeva'sı gibi Mari'yi feda etmek lazım olduğuna kanaat getirmişti. Hatta bu düşüncesini papaya mahrem olarak bildirmişti. Papa, verdiği cevapta Sırp kralının fikirlerini tamamı ile tasvip ettiğini haber vermişti. Sırp kralı, kardeşi Mari'yi önüne alarak, günlerce yapacağı işleri talim eylemişti. Hıristiyanlığın yegâne halaskârı olacağını anlatmıştı. Mari Türk padişahına gitmek istemiyordu. Türklerden, Türk sarayından korkuyordu. Fakat ağabeyi Brankoviç'in ısrarına tahammül edemedi. Rumeli'yi Türklerden kurtarmak da lazımdı. Milyeva gibi bir halaskâr olmalı idi.

Velhasıl, Mari debdebe ve darât içinde Edirne'ye getirildi. Sultan Murad, Mari'yi ilk görüşünde kendisine bende[58] olmuştu. Dilber Mari, gönülleri bir anda teshir edebilecek bir varlıktı. Şuh[59] ve işvebaz kız çok geçmeden padişahın kalbine ve dimağına bir yılan gibi çöreklendi. Kardeşinden aldığı nasihatleri mükemmelen yapıyordu. Mari dinini de değiştirmemişti. Türk sarayında Hıristiyanlık diniyle yaşıyordu. İkinci Murad, Mari'ye o derece bağlanmıştı ki, onun dini bile kendisine ağırlık vermiyordu. Padişah Tuna boylarında senelerce kılıç çala çala bıkmıştı. Esasen, genç yaşında sultan olmuştu. Mari ile yaşadığı zaman otuz yaşında demir gibi bir genç idi. Sultan Murad, Mari'yi aldıktan sonra, tabiatlarını tamamı ile değiştirdi. Seferden gelir gelmez, Mari'yi alıp doğruca Bursa'ya çekiliyordu. Bursa'da yaptırdığı sarayına kapanıyor, güzel Mari ile gece gündüz şarap içerek cümbüş eyliyordu.

Yavaş yavaş Sultan Murad'ın her şeyden elini eteğini çektiği görülüyordu. Yeniçeriler ve vezirlerden bazıları ara sıra şu suretle söyleniyorlardı:

"Ne olacak hâlimiz? Bir sipahi kâfir kızının ettikleri, gerekmez mi?"

Macarlar, Bulgarlar, Ulahlar, Rumlar, Sırplar durmadan bazen parça hâlinde, bazen de birleşerek Tuna üzerinden Edirne üzerine doğru akın edip duruyorlardı.

---

[58] Bende: Köle, kul.

[59] Şuh: Özgür davranışlı ve güzel, canlı, neşeli ve işveli kadın.